

MEÇHUL BİR ÖLÜNÜN PABUÇLARI

Salim Nizam

■ Fazlullah Efendi, cuma namazı çıkışında pabuçlarını bıraktığı yerde bulamadı. Sağda ve solda bütün rafların gözlerine bakmasına rağmen yoktu. Sanki yel almış, sel almış yahut ateş almış gibi yok olmuştu. Yel alırdı, sel alırdı, ateş alırdı ama bir kul almış olamazdı çünkü Fazlullah Efendi'nin Allah'ın kullarına itimadı tamdı. Cuma vakti Osmanlı mirası olan bu ahşap camiye; çarşı esnafı, müşteriler, kahve müdavimleri, üniversite talebeleri, ressam, müzisyenler, kimsesizler, garipler ve gönül erbabı olanlar toplanmıştı. Yanından gelip geçenler Fazlullah Efendi'nin telaşına ve endişeli hâline mana vermeye çalışıyorlardı. "Allah kabul etsin." diyen tanıdık tanımadık cami cemaati sessizce kapıdan evrilirken, Fazlullah Efendi, bu engin kalabalığın içinde birdenbire kendini çok yalnız hissetti.

"Pabuçlarımı almışlar." dedi yanından geçen birine.

Acelesi olmalıydı genç delikanlının. Ya duymamıştı ya da umursamamıştı. Pabuçlarını giyerek cep telefonu kulağına dayayıp gitti.

"Çalmışlar mı?" dedi peşinden karık, peltek bir ses. Bu söz, Fazlullah Efendi'yi sınırlendirmeye yetmişti. Hışım ile dönüp baktı arkasına ama beli iki büküm asırlık ihtiyarı görünce sükûnetle cevap verdi:

"Hayır, çalmamışlar, almışlar."

Fazlullah Efendi, altmış yedisindeydi henüz, sağlığı yerindeydi. Marif Müdürlüğünden yeni emekli olmuştu. Saçı sakalı ağarmış, tirşe gözlerinin etrafında her sene birbirini kesen kaz ayağı çizgiler çoğalmaya başlamıştı. Ununu elemiş eleğini asmış, oğlunu kızını evermiş, çok sevdiği karısını toprağa vereli tam üç buçuk yıl olmuştu. Her gün iki katlı ahşap evinin penceresinde namaz vakitlerini beklerken gündüz çarşıdaki kalabalığı, gece yıldızları seyrederek dururdu. Gece boyu gökte ayla arkadaş olurdu, bu evde yaşanan acı tatlı anıları hiç

sıkılmadan ona tek tek anlatırdı. Sokaklarda ayak sesleri kesilip duvarlar fısıltılarla dolduğunda yalnızlıkla boyanırdı. Demir karyolaya yalnız girdiğinde okkalarla koca ömrünü, doluya koyar almaz, boşa koyar dolmaz, “Ah be koca hatun! Ah be koca Vasfiye! Yapayalnız bırakıp gittin beni şu üç günlük dünyada!” derdi. Üç kat kefenini, dokuz tahtasını bile hazır etmiş bir kenara koymuştu. Sağ bacağındaki siyatikten, ayaklarındaki nasırdan, sırtındaki yumrulanmış yağ bezelerinden uyku tutmaz, sabah ezanını duyar duymaz camiye koşardı.

İşte bugün de en yeni giysilerini giymiş, abdestini özene bezene almış, miskamber kokuları sürünmüş, ayağına yeni pabuçlarını geçirdiği gibi Orhan Camisi’nde soluğu almıştı. Cuma namazının ardından kulağında hutbeden kalan “*Namaz müminin miracıdır.*” kelamıyla cami kapısından çıktığında ayak-kabılığa yönelmiş ve pabuçlarını bıraktığı yerde görememişti. Çaresizce ayağına dut ağacından yapılma iki takunya geçirerek caminin mermer sütunlu kapısından çıkıp gitti. Kalabalığa karıştığı ve çarşının mahşer provasına alıştığı silkinip ayağındaki takunyaları ulu çınar ağacının dibine bıraktı. Hanların, hamamların, bedestenlerin, çarşı pazarın arasında çıplak ayaklarla eve doğru yola koyulduğunda ayaklarına baktı. Yıllarca koca vücudu, koca bir ömür üzerinde taşımış sevaba da günaha da adım atmış nasırlı ayaklarına, mantardan sararmış tırnaklarına baktı. Bir gün onu mezar kapısına da götürcekti bu yorgun ayaklar. Koca bir ömrü artısıyla eksisiyle gönül süzgecinden geçirip kalabalıklarda yürüdü. Sokaklarda adımların azaldığı bir yerde, eski bir evin kapısında durdu. Taş duvarın ötesinden canhıraş çığlıklar ve ağlama sesleri geliyordu. Taş duvarlı evin çivit mavisi kapısının önünden geçerken birdenbire gözüne takıldı. Kapıda bir çift pabuç duruyordu. Belli ki bir ölü eviydi burası ve ölünün eşyaları dağıtılmış ve pabuçları kapiya bırakılmıştı. Bir çift pabucu eline alıp baktı, çok yeni sayılmazdı; burnu açılmış, ökçeleri aşınmış ve derisi sahibinin ayak şeklini almıştı. Pabuçları giydiğinde tıpatıp oldu, meçhul bir ölüyle pabuçlarının numarası bire birdi. Belli ki mevta evden gideli çok olmamıştı, henüz acısı soğumamıştı. Pabuçları bile hâlâ sıcaktı.

Bahçelerdeki hanımeli ve yasemine, çardaktaki asmalara, eski konaklardaki morsalkımlara, duvardan sarkan erguvanlara baka baka arnavutkaldırımını yolda yürürken birdenbire yolun ortasında durdu. Pabuçlarına baktı. Meçhul bir ölünün pabuçları onu dar sokaklardan, eski han kapılarından geçirerek, yokuş inip merdiven çıkararak meçhul bir yere götürüyordu. Basmacıların kapısından, baharatçıların önünden, zerzevatçıların arasından, tespihçilerin oradan Geyve Hanı’na geldiğinde bir ölüden yadigâr kalan bir çift pabuç, hacı yeşili bir dükkânın kapısı önünde durdu. Bu sokağı tanıyamamıştı yahut çok önceden geçmiş olduğu için unutmamıştı. Gençliğinde ayrılıp gittiği ve Anadolu şehirlerinde mecburi hizmetten sonra emekli olup döndüğü bu şehrin artık yabancıydı. Zaten şehir de eskisi gibi değildi, Anadolu’nun her köşesinden gelenlerle dolup taşmıştı. Elleri ceplerine uzandı birden ve nerden peyda olmuşsa cebinde kırmızı bir ipe bağlanmış iki anahtar buldu. “Bismillah!” diyerek iki

anahtardan birini kilide uydurduğunda gözlerini yumdu ve derin bir nefes alıp verdi. Heyecan ve helecan içinde neredeyse kalbi durdu duracakken ölünün pabuçları eşikten atlayıp ahşap neftî bir masanın başına geçti. Henüz tamir olmamış bozuk bir saatin çarkları, yayları, kadranı, pandülü ve zembereği orta yerde duruyordu. Aynı sıraya dizilmiş masa saatleri, kol saatleri; gümüş saatler, paslanmaz çelik ve deri kayışlı kol saatler tamir bekliyordu. Yakındaki saatin kadranındaki anaç tavuk tamir olur olmaz yavrularını doyuracak gibiydi. Yaylı mekanik saatin kurma düğmesi kopmuştu. Mavi renkli kuvars saati kim bilir hangi memur bırakıp gitmişti. Sarı yüzeyle spor saatin sahibinin kanı deli biri olduğu belliydi. 1910 yılında üretilmiş Omega saatin sahibi şimdi yaşıyor muydu? 1930 model lokomotifli Serkisof köstek saatinin sahibi belki de Kore gazisiydi. 1970 Alman malı laternalı guguklu saat hangi konak beyinindi. Ya on sekiz ayar altın kol saati Bursa'da hangi soylu hanımefendiye aitti?

Masanın üzerindeki cımbızdan büyük çelik çifte uzanan ellerin artık kendine ait olmadığını anlamakta gecikmedi. Sağ gözündeki elyel büyütle önce bozuk antika konsol saatine sonra da aynaya baktı. Tozlu ve buğulu aynadaki görüntü ona ait değildi. Emin olmak için aynanın üstündeki örümcek ağlarını araladı, sinek pisliklerini silip baktı. Aynadaki bu ölgün hayal kimdi? Duvardaki nar bülbüllü saatli maarif takviminin yapraklarını bir haftadır koparan olmamıştı. Saat başı, duvardaki saatler zamanı vurdu; kâh guguk kuşu öttü kâh lakerda kâh gong çaldı. Zamanın büyüüne kapılıp saatler içinde önceden gidenler de vardı, sonra gelenler de. Zamandan habersiz, mezarlıktaki ölüler gibi masa üstünde boylu boyunca yatanlar da. Kolundaki saate baktı, duralı tam bir saat olmuştu. "Bir saatçinin saati nasıl durur!" diyerek gözünden büyütecini çıkardı, elinden çifti bırakıp kapıya yöneldi. Tam kalabalığa karışıp gidecekken kapıda beliren müşteri buna müsaade etmedi.

Otuz, otuz beş yaşlarında, kahverengi döpiyesli, melon şapkalı, yüksek ayak-kabılı, krem eldivenli bir kadın endişeyle sordu.

"Çok bekledim. Kaç gündür dükkân kapalıydı. Saatim hazır mı Abdullah Efendi?"

Aynalardan kaçırıldığı tirşe rengi sandığı ela gözlerini ak yüzlü, balköpüğü gözlü, okka burunlu, hilal kaşlı kadına doğrulttu. Benliğini aynalarda unutup saatçi dükkanında yeni bir kimlik bulduğu masa başından sordu.

"Peki hangisiydi?"

"Nasıl hatırlamazsınız?" dedi kadın. Mektebe giderken bırakmıştım. Evlenirken Beyoğlu'ndan aldığımı söylemiştim ya size. Hem, on sekiz ayardı Abdullah Efendi!"

"Saat burada hanımefendi ama ben neredeyim?" deyip irili ufaklı birçok bozuk saat arasından altın olanına uzanıp kadına verdi.

"Sözlerinizden hiçbir şey anlamadım efendim."

“Boş verin sözlerime. Bazen yaşlı bir insanın bunak sözleri, bozuk saatlerin farklı rakamları göstermesi gibidir. Boş verin siz bana. Saatinizin zembereğini değiştirdim.”

“Artık rahat kurabiliyorum.” diyerek gülümsedi kadın ve örme çantasından bir cüzdan çıkarıp iki kâğıt para uzattı.”

Adam, kadına şaşkın ve tuhaf bakarken kadın konuşmasını sürdürdü:

“Yüz liraya anlaşıştık ya!”

“Ha tamam!” dedi Abdullah Efendi. Daha kadın kapıdan çıkmadan takım kıyafetli, kısa sakallı üç adam içeri girdi. Başında beyaz bir takke olanı sordu.

“Ulu Cami'nin ayaklı saati hazır mı Abdullah Efendi?”

Peş peşe gelen müşteriler karşısında irkildi. Abdullah Efendi'nin gözleri rutubet ve makine yağı kokan dükkânda ayaklı saati bulmakta fazla gecikmedi.

“Cuma namazına yetiştiririm demiştiniz ama bir haftadır dükkânı açmadınız. Ardımda namaza duranlar vakti bilemez oldu.”

Abdullah Efendi, takkesinden ve konuşmasından onun imam olduğunu anlamıştı:

“Cami saati hazır imam efendi.”

Şaşkındı, içinde konuşan, cevap veren, dükkândaki saatlerin durumunu bilen biri vardı. İmamın peşinden iki genç ayaklı büyük ahşap saati yüklenip giderken adam tekrar aynanın karşısına geçti. Yüzü, gözü, saçı, sakalı, dişleri başkaydı. Daha aynadaki silüetini biçimlendirmeden kapıda başka bir müşteri belirdi.

“Sonunda yakalayabildik sizi!” dedi aksi bir adam, bir elinden de hırpani bir çocuk tutuyordu: “On gün önce tavuklu saat bırakmıştım.”

Adam, masanın üzerine göz gezdirdi ve yayları fırlamış, çarkları dağılmış, kurma düğmesi bozuk saati zamanında yetiştiremediğini gördü.

“Henüz tamir edemedim efendim.”

“Nasıl olur?” dedi adam öfkeyle. “Torunum, tavuk ve civcivleri seyretmeden uyuyamıyor.” Adam, ağzından tükürük saçarak üç adım ileri yürüdü. Bir adım daha atsa saatçinin üstüne varacaktı:

“Cumaya hazır edeceğinizi söylemişsiniz ya hani.”

“Hastaydım.” dedi adam. “Bir haftadır evde yatıyordum.”

“Akciğerlerinizin bittiğini duymuştum da inanmamıştım. Kahve dedikodusu sanmıştım. Peki, şimdi nasıl oldunuz Abdullah Efendi?”

Adam, öfkesi her cümlede azalan yüzünde şark çıbanı izi olan harita suratlı derin bakışlı huysuz müşterisine sordu:

“Nasıl görünüyorum?”

Adam tepeden tırnağa şöyle bir bakıp konuştu:

“Kefeni yırtmışsın. Turp gibi görünüyorsun Abdullah Efendi!”

“İyi öyleyse. Bir saate hazır ederim.” dedi adam: “Torununuz bu gece rahat uyuyabilir.”

Müşterinin ardından duvar saatlerine takıldı gözü; ceviz ağacından gonklu saatler, sarkaçlı saatler, metal saatler, guguklu saatler duvarlara sıra sıra asılmıştı. Her biri irak mevsimler gibi farklı bir zamanı gösteriyordu. Bir saatçi dükkânında şimdi bütün saatler ona yalan mı söylüyordu? Adam sesli sordu:

“Ben kimim?”

“İlahi Abdullah Efendi!” dedi başka bir müşteri eğilip kapıdan girerken. Gece karası siyah cüppeli, boynunda bir haç bulunan, kızıl sakallı, çakır gözlü, uzun boylu bir adamdı. Peşinden gelen siyah fötr şapkalı adamlar büyük kilise saatini taşıyorlardı.

“İlahi Abdullah Efendi! Hepimiz Allah’ın kuluyuz. Müslüman’ı, Hristiyan’ı, Musevi’si. Ateşe tapan Mecusi’si; puta tapan Bedevi, tanrıtanımaz filozof, hepimiz Allah’ın bir kuluyuz.

“Ben Papaz Antoine Pierre. Fransız Kilisesi’nin papazıyım, bunlar da cemaatim. Kilise saati ne zaman tamir olur efendim?”

Adam, cüppeli adama, meraklı bakışlarla onu izleyen fötr şapkalı adamlara ve kilisenin büyük ayaklı saatine baktı. Tanrı’nın zamana ihtiyacı yoktu, saatlerin her birini insanlar için tamir edip kuruyordu. Papazın yüzüne ifadesiz baktı.

“Allah bilir. Tanrı hem içkin hem aşkındır. Ben bir acizim bu saatçi dükkânında.”

“Tamam, Abdullah Efendi! Lamı cimi yok, felsefe yapmayın lütfen. Saati bırakıyoruz. Bir ara uğrar alırsız.”

“Bir ara...” dedi adam “Bir ara...” saatçi dükkânının kapısını kilitleyip dükkândan çıkıp giderken de dilinde aynı cümle vardı: “Bir ara uğrarız.”

Yolda boy paltolu, geniş yüzlü, gür saçlı, kıranta sakalı uzamış, kömür gözlü, heybetli bir adam ardından yetişip durdurdu.

“Abdullah Efendi, bana borcunuz vardı ya. ‘Cumaya veririm.’ demiştiniz.”

Abdullah Efendi, “Ne kadardı?” diyerek adamın kömür gözlerine baktı.

Adam cebinden buruşmuş bir kâğıt çıkarıp iki eliyle açıp düzeltti:

“İşte, unutmamak için buraya yazmıştık.”

“Teşekkür ederim efendim, beni bulduğunuz için. Artık Abdullah Efendi de

ben de huzur içinde uyuyabiliriz.”

“Anlamadım efendim?”

“Abdullah Efendi’nin selası verildi ya diyorum.”

Abdullah Efendi tekrar geri döndü. Bütün gün ve gece saatçi dükkânında kalıp masadaki bozuk saatlerin hepsini tamir etti. Sabah pencereye bir kâğıt yapıştırtıp Abdullah Efendi’nin öldüğünü ve herkesin hakkını helal etmesini yazdı.

Arnavut kaldırımlı dar sokaklarda geçip giderken şimdi tek gördüğü meçhul bir ölünün pabuçlarıydı. Sonra sokakta yürüyen bütün pabuçlara baktı; kimi küçük, kimi büyük, kimi düz, kimi yüksek ökçeler. Hepsinin çok meşguliyeti vardı ve hepsinin meşgalesi olsa da bütün hepsi Allah’a yürüyordu.

“Evet, Abdullah Efendi. Bu pabuçlar ne senin ne de benim!” diyerek aldığı yere bıraktı. Ölü evinde hiç ses yoktu. “Sonra bozuk saatleri tamir ettim, borcunu da ödedim Abdullah Efendi.” dedi. Yağmur başladı birden, gözyaşları yağmur sularına karıştı. Tam o sırada üzerinde “Ankebut Suresi” yazan yeşil örtülü bir tabut önünden geçip camiye gitti. Bir kişi daha göç etmişti. Meğer dünya bir ağacın gölgesinde dinlenmek kadar kısaymış, diye düşündü. “Ya ölünün pabuçları?” dedi içinden bir ses: “Kapı önüne konulmuş muydu?” Ama değil giymeye ölü evinin önünden geçmeye bile cesareti yoktu. Fazlullah Efendi, sağa sola bakmadan çıplak ayaklarla sağanak altında sel sularına basa basa gitti. Sokakta pabuç giymiş insan gördükçe “Ey Abdullah Efendi, pabuca ihtiyacımız yok artık. Üryan geldik üryan gideriz.” diyordu.